

Nŝo-tŝi

Kiam mi vekis kelkajn horojn poste, mi soifis, kaj ege malsatis. Mi provis la sorĉilon, kaj blovis en la fajfilon. Tuj aperis la maljunulino, kiu certe estis sidinta ekstere antaŭ la pordo, enĉambrigis la kapon, kaj elparolis demandon. Mi komprenis nur la vortojn *iŝa* kaj *iŝtla*, sed ne sciis, kion ili signifis. Ŝi estis demandinta min, ĉu mi volis manĝi aŭ trinki. Mi mansignis trinkadon kaj mordadon, kaj ŝi malaperis. Mallongan tempon poste Nŝo-tŝi alvenis, kun argila plado kaj ligna kulero. Ŝi surgenuiĝis flanke de mia kuŝejo, kaj donis la manĝaĵon al mi kulerope, kvazaŭ al infano. La apaĉoj ĝenerale ne havas tiajn ujojn aŭ ilojn. La morta Klekih-petra do ŝajne estis ilia instruisto ankaŭ en tiuj aferoj.

En la plado estis spica viandobrogo kun maizfaruno, kiun la indianoj ĝenerale pretigas, perke ili peniĝe dispistas kaj disfrotas maizerojn inter ŝtonoj. Sed Klekih-petra estis konstruinta por la mastrumistinoj de Intŝu-tŝuna manmovigatan muelon, kiu pli poste estis montrata al mi kiel vidindaĵo.

La manĝado memkompreneble streĉigis min ec plie ol la trinkado. Mi apenaŭ povis elteni ĝin, kaj plej ŝate estus laŭte ekkriinta je ĉiu kuleraĵo. Sed se mi ne volis ekmorti per malsato, mi devis manĝi. Tial mi klopodiĝis, ne videbligi mian penadon, sed ne povas eviti, ke la akvo fluis el miaj okuloj dum tio. Nŝo-tŝi rimarkis tion, kaj diris, kiam mi feliĉe estis sukcesinta la lastan kuleroplenaĵon:

„Vi estas falige laca, sed tamen forta viro. Se vi nur estus naskita kiel apaĉo, kaj ne kiel mensogema palvizaĝulo!“

„Mi ne mensogas. Mi neniam mensogas. Tion vi iam ekkonos!“

„Mi ŝate volus kredi al i. Sed estis nur unu sola palvizaĝo, kiu parolis la veron. Tiu estis Klekih-petra, kiun ni ĉiuj amis. Li estis malbela, sed havis helan spiriton, kaj bonan, belan koron. Vi mortigis lin, senke li ofendis vin. Pro tio vi devas ekmorti, kaj esti enterigota kun li.“

„Li ne jam estas enterigita, ĉu?“

„Ne.“

„Sed lia korpo ja neeble povis teniĝi tiel longe!“

„Li kuŝas en solida ĉerko, tra kiu neniuj aero povas iĝi. Vi povos vidi tiun ĉerkon, mallonge antaŭ via ekmorto.“

Post tiu konsoliga certigo ŝi foriĝis. Ja estis granda trankviligo al iu, kiu estu torturota ĝismorte, ke li antaŭe rajtas vidi la ĉerkon de iu alia! Cetere mi ne jam pensis serioze pri mia morto. Male mi estis konvinkata, ke mi restus vivante. Mi ja posedis certegan rimedon pruvini senkulpecon: la harbuklon, kiun mi tranĉis de Winnetou, kiam mi liberigis lin.

Sed ĉu mi vere ankoraŭ posedis ĝin? Ĉu oni ne prenis ĝin for de mi? Mi ektimis, kiam mi demandis min tion. Dum la mallongaj momentoj, en kiuj mi ne dormis, mi tute ne estis pensinta pri la fakto, la la indianoj kutime elrabas iliajn kaptitojn. Mi tuj esploru miajn poŝojn.

Mi ankoraŭ surhavis ĉiujn miajn vestaĵojn. Oni ne prenis unu aĵon for de mi. Kion tio signifas, kuŝadi tri semajnojn en tiajn vestaĵojn en tetena malsano, oni ja povas imagi, sed ne eblas, priskribi tion en libro.

Mi do esploris miajn poŝojn, kaj trovis je mia ĝoja miro, ke nenio mankis. Nur miajn armilojn oni forprenis. Mi elpoŝigis la ladskatolon. Miaj skribaĵoj ankoraŭ enestis, kaj inter ili kuŝis la harbuklo de Winnetou. Mi reenpoŝigis ĝin, trankviligite rekuŝiĝis, kaj ekdormis. Apenaŭ kiam mi vekis je la vespero, Nŝo-tŝi aperis, kaj alportis al mi manĝaĵon kaj freŝan akvon. Tiun fojon mi manĝis sen ŝia helpo, kaj dum tio faris diversajn demandojn al ŝi, sed ŝi respondis nur al parto de ili. Certe ŝi ricevis ordonojn pri sia konduto, kiujn ŝi devis obei. Estis multo, kion mi ne sciis. Mi ankaŭ demandis, kial oni ne forprenis ion de mi.

„Mia frato Winnetou ordonis tion“, ŝi respondis.

„Ĉu vi konas la kaŭzon de tiu ordono?“

„Ne. Mi ne demandis pri tio. Sed mi povas diri al vi unu ĝojigan aĵon plu.“

„Kiu ĝi estas?“

„Mi estis ĉe la palvizaĝoj, kiuj estas kaptitaj kiel vi.“

„Vi mem, ĉu?“

„Jes. Mi volis diri al ili, ke vi fartas bone, kaj baldaŭ resaniĝos. Tiu, kiu nomiĝas Sam Hawkens, petis min doni ion al vi, kion li faris por vi.“

„Kio tio povas esti?“

„Mi demandis Winnetoun, ĉu mi rajtas porti ĝin al vi. Li ĝin permesis. Jen ĝi estas. Vi estu forta kaj brava viro, ke vi riskis ataki la grizan urson nur per tranĉilo. Sam Hawkens rakontis tion al mi.“

Ŝi donis ĉenon al mi, kiun Sam faris el la dentoj kaj la ungoj de la grizurso. La du orelpintoj ankaŭ enestis.

„Kiel li povis fari tion?“ mi demandis mirite. „Ja ne nur per la manoj! Ĉu oni redonis al li lian tranĉilon, kaj liajn aliajn posedaĵojn?“

„Ne. Vi estis la sola persono, de kiu oni prenis nenion. Sed li diris al mia frato, ke li volis fari tiun ĉenon, kaj petis pri la ungoj kaj la dentoj de la urso. Winnetou akceptis tiun deziron, kaj eĉ donigis al li la ilojn, kiuj necesis pro la pretigo de la ĉeno. Surmetu ĝin jam hodiaŭ, ĉar vi ne longe povos ĝoji pri ĝi.“

„Vi volas diri, ĉar mi jam baldaŭ mortos, ĉu?“

„Jes.“

Ŝi prenis la ĉenon el mia mano, kaj metis ĝin ĉirkaŭ mia kolo. Ekde tiu tago mi ĉiam surhavis ĝin, kiam mi estis en la sovaĝa okcidento.

„Tiun memorigaĵon vi same povus esti alportinta pli malfrue“, mi ridetante diris al Nŝo-tŝi. „Ne tiel urĝas. Mi espere portos ĝin multajn jarojn plu.“

„Ne. nur mallongan tempon.“

„Ne kredu tion! Viaj militistoj ne mortigos min!“

„Sed jes! Ĝi estis decidita de la maljunula interkonsilo.“

„Tiukaze ili decidus ion alian, kiam ili ekscios, ke mi senkulpas.“

„Tion ili ne kredas.“

„Ili kredos, ĉar mi povas pruvi ĝin.“

„Provu ĝin. Mi tree ĝojus, se mi aŭdus, ke vi ne estas mensugulo kaj perfidulo! Diru al mi, per kio vi povas pruvi ĝin, proke mi povas raporti ĝin al mia frato Winnetou!“

„Li venu al mi, pro ekscii ĝin.“

„Tion li ne faros.“

„Tiukaze li ankaŭ ne ekscios ĝin. Mi ne kutimis petaĉi pri amikeco, aŭ korespondi per mesaĝisto kun iu, kiu povas veni al mi mem.“

„Kiaj duraj uloj vi militistoj ja estas!“ ŝi ĝemis senkonsoliĝe. „Mi estus tre ŝate portanta la pardonon de Winnetou al vi, sed tiel vi neniam ricevos ĝin.“

„Mi ne bezonas pardonon. Mi faris nenion, pri kio oni pardonu al mi. Sed mi petos vin pri alian komplezon. Se vi refoje estos venanta al Sam Hawkens, diru al li, ke li ne bezonas afliktiĝi. Tuj kiam mi reestos sana, ni estos liberaj.“

„Tion mi ne kredas! Tiu espero ne realiĝos.“

„Ne estas espero, sed certeco. Vi diros al mi pli poste, ke mi pravis hodiaŭ.“

La sono, per kiu mi diris tion, estis tiel konvinkiga, ke ŝi rezignis pri kontraŭo.

Mia malliberejo do estis apud la Rio Pecos, kaj supozeble en randa valo. Kiam mi vidis tra la pordo, mia vivo trovis la aliflankan rokmuron, kiu tute ne estis tre for.

La valo de la Rio Pecos estu multe pli larĝa. Tre ŝate mi estus vidinta la pueblon, en kiu mi troviĝis. Sed mi ne povis stariĝi, kaj eĉ se mi estus estinta sufiĉe forta, mi ne sciis, ĉu estis permesata al mi forlasi mian karceron.

Kiam ĝi malheliĝis, la maljunulino venis, kaj sidiĝis en la angulon. Ŝi kunportis lampon, kiu konsistis el malgranda, malplenigita kalabaso, kaj lumis la tutan nokton. La maljunulino devis fari la pli krudajn partojn de la laborado, dum Nŝo-tŝi zorgiĝu pri mia flegado.

Ĉar mi dormis la tutan nokton, mi sentis min multe pli forta je la veninta mateno. Mi ricevis manĝaĵon, ne malpli ol ses fojojn, ĉiam malklara viandobrogo kun maizfaruno. Tiu nutro estis same riĉa kiel facile digestebla, kaj estis daŭrigata ankaŭ dum la sekvintaj tagoj, ĝis mi povis ĝluti pli bone, kaj enpreni pli malmolan manĝaĵon, speciale viandon.

Mia sano pliboniĝis ĉiun tagon. La fantomo ricevis muskolojn, kaj la ŝvelaĵo en la buŝo malaperis pli kaj pli. Nŝo-tŝi ĉiam restis prizorgante en mia proksimo, sed ankaŭ konvinkite, ke mia mortotago ĉiam pli proksimiĝis. Iam pli poste mi rimarkis, ke ŝi vidis al mi melankolie kaj demandante, kiam ŝi supozis esti nerigardata. Versajne ŝi komencis bedaŭri min.

Mi demandis ŝin, ĉu mi rajtis forlasi mian karceron. Ŝi neis, kaj rakontis al mi, ke du gardistoj estis postenigataj ĉiun tagon kaj nokton antaŭ la pordo, kaj ke ili ankaŭ gardos min estonte. Mi ĝin ŝuldis nur al mia malforto, ke mi ne estis katenita. Ŝi kredis, ke ni nun baldaŭ estus surfostigotaj.

Tio atentigis min. Mi ja konfidis pri la harbuklo, sed tamen ja eblis, ke ĝi ne trafus la intencitan efikon. Tiukaze mi estus povonta konfidi nur pri mi mem, kaj mia korpa forto. Tiun forton mi regajnu trejne. Sed kiel mi faru tion?

Mi kuŝis sur la ursfelo nur, kiam mi dormis. Alitempe mi sidis, aŭ ĉirkaŭiris en la ĉambro. Mi diris al Nŝo-tŝi, ke mi ne estis kutimita sidi malalte sur la tero, kaj demandis ŝin, ĉu ŝi ne

povus havigi min ŝtonon, kiu estu uzebla kiel sidilo. Tiu deziro estis portata al Winnetou. Li sendis al mi plurajn ŝtonojn, en diversaj grandecoj. La plej granda pezis iom pli ol unu centfunto. Per tiuj ŝtonoj mi trejnadis, kiam mi estis sola. Antaŭ miaj flegistinoj mi agis, kvazaŭ mi apenaŭ povis stari. Sed fakte ne plu estis malfacilaĵo al mi, levi la grandan ŝtonon plurfoje supren. Kiam la tria semajno estis pasinta, mi sciis, ke mi regajnis mian eksan korpforton.

Mi estis nun ses semajnojn tie ĉi, kaj estis aŭdinta nenion, prike la kajovajoj estis ekpermesataj foriri. Estis granda elspezo nutri ĉirkaŭ ducent virojn tiel longe. Certe la kajovajoj iam pagu por tio. Des pli longe ili restis, des pli alte iĝis la elaceta sumo memkompreneble iĝis.

Je unu bela, suna aŭtunfina mateno, Nŝo-tŝi alportis mian frumanĝon. Dum mi manĝis, ŝi sidigis flanke de mi. En la lasta tempo ŝi estis tuj reforiĝinta en tiuj kazoj. Ŝiaj okuloj havis malsekan brileton. Fine eĉ guto de larmo rulis laŭ ŝia vango.

„Vi ploras, ĉu?“ mi demandis. „Kio okazis?“

„Nur okazos, hodiaŭ.“

„Kio?“

„La kajovajoj estas liberaj, kaj foriros. Iliaj senditoj alvenis lastan nokton malsupre je la rivero, kun ĉiuj la aĵoj, kiujn ili devis pagi al ni.“

„Kaj ĉu tio tiel afliktas vin? Fakte vi ja ĝoju pri tio!“

„Vi ne scias, kion vi parolas, kaj ne scias, kio atendas vin. La adiaŭo de la kajovajoj estu festata, perke oni fiksligos vin kaj viajn kunulojn sur la torturofostojn.“

Mi ekspektis tion jam delonge, kaj tamen ektimiĝis, kiam mi aŭdis tion. Do hodiaŭ estis la tago de la decidiĝo, eble mia tago lasta! Mi kondukis kvazaŭ mi estus egalanimeca, kaj manĝis ŝajne trankvile. Kiam mi estis finiĝinta, mi donis la ujon al ŝi. Ŝi prenis ĝin, stariĝis, kaj foriris. Ĉe la enirejo ŝi turniĝis, revenis al mi, donis sian manon al mi kaj diris, ne plu retenante siajn larmojn:

„Nun mi povas paroli kun vi la lastan fojon. Adiaŭ! Vi estas nomata Old Shatterhand, kaj vi estas forta militisto. Estu ankaŭ forta, kiam ili torturos vin! Nŝo-tŝi estas tre afliktita per via morto. Sed ŝi ĝojus, se neniŭ peno povus elogi el vi sonon de doloro aŭ plendo.“

Post tiu peto ŝi hastis for. Mi iris al la enirejo pro rigardi post ŝi. Tuj du tuboj de pafiloj estis direktataj al mi. La du gardistoj faris ilian devon. Mi rapide reĝis en mian karceron.

Kion mi devis fari? Ĉiukaze la plej bona estis, unue trankvile atendadi, kaj provi la efikon de la arbuklo je la ĝusta momento. Mia vido al la eksteron estis konvinkinta min, ke ĉiu penso pri fuĝo estis stultaĵo. Mi ja estis leginta pri la indianaj puebloj, sed neniam vidis unu. Ili estas konstruitaj plene pro la defendo. Ilia stranga konstrumaniero plenumas tiun destinon, en ĉiuj ĝiaj aspektoj.

La puebloj ĝenerale plenigas profundajn rokinterspacojn, konsistas el ŝtonoj kaj muraĵoj, kaj estas kunmetitaj per unuopaj etaĝoj, kies nombro estas difinita per la konstrua loko. Ĉiu etaĝo situas iom pli malantaŭe ol la pli suba, tielke ankaŭ ĝi formigas platformon, kiu estas formata per la plafono de la suba etaĝo. La tuto aspektas kiel ŝtupa piramido, kies etaĝoj iĝas ĉiam pli profunden en la rokinterspacon. La unuopaj etaĝoj ne estas ligataj per ŝtuparoj, sed

oni atingas ilin nur de ekstere, per la helpoj de ŝnuraj grimpiloj, kiuj povas esti aplikataj kaj forigataj. Kiam malamiko estas proksima, la grimpiloj estas forigataj.

Sur tia piramida pueblo mi troviĝis, pli ekzakte, kiel mi nun eksciis, sur oka, aŭ naŭa etaĝo. Kiel oni povis iri malsupren de tie nerimarkate, kiam sur ĉiu etaĝo sub mi troviĝis indianoj! Ne, mi devis resti. Mi faliĝis sur mian kuŝejon, kaj atendadis.

Tiuj estis malbonaj, preskaŭ neelteneblaj horoj. La tempo pasiĝis nur per rapideco de heliko. Preskaŭ iĝis tagmezo, senke io okazis, kio certigis la antaŭdiron de la indianino. Finfine mi aŭdis la paŝojn de pluraj personoj ekstere. Winnetou envenis, sekvate de kvin apaĉoj. Mi restis trankvile kuŝanta. Li vagigis longan, esploran rigardon sur mi, kaj tiam diris:

„Old Shatterhand diru al mi, ĉu li nun reestas sana!“

„Ne jam komplete“, mi respondis.

„Sed vi povas paroli, kiel mi aŭdas, ĉu?“

„Jes.“

„Kaj ankaŭ kuri, ĉu?“

„Mi pensas, ke jes.“

„Ĉu vi iam lernis naĝi?“

„Iomete.“

„Tio bonas, ĉar vi devos naĝi. Ĉu vi ankoraŭ memoras, je kiu tago vi estu revidanta min?“

„Je mia mortotago.“

„Vi memortenis ĝin. Tiu tago estas hodiaŭ. Ekstaru, vi estu katenata.“

Estus estinta sensencaĵo, ne obei al tiu ordono. Mi havis ses ruĝulojn kontraŭ mi, al kiu ĝi ne estus malfacilaĵo rektigi min perforte. Mi ja povus terenbati kelkajn el ili, sed mi atingus nenion per tio. Do mi ekstaris de mia kuŝejo, kaj donis miajn manojn al ili. Ili estis kunligataj je la manartikoj. Tiam mi ricevis du rimenojn ĉirkaŭ la piedoj, tielke mi ja povis iri aŭ malaltiĝi laŭ la grimpiloj malrapide, sed ne forkuri per foraj, rapidaj paŝoj. Nun mi estis kondukata eksteren sur la platformon.

De tie kondukis eskalo al la suba etaĝo. Ne estis eskalo laŭ nia kompreno, sed dika lignofosto, en kiuj profundaj fendaĵoj estis tranĉitaj, kiuj estis la ŝtupoj. Tri ruĝuloj iris malsupren. Tiam sekvu mi, fine la du aliaj grimpis post ni. En tiu maniero ni ĉiam pli malaltiĝis de etaĝo al etaĝo. Sur ĉiuj platformoj staris virinoj kaj infanoj, kiuj rigardis min scivole, kaj tiam sekvis nin. Kiam ni atingis la teron post la plej malalta etaĝo, ili jam estis kelkaj cent. Tiu publiko volis vidi la spektaklon de nia ekmorto.

Estis same, kiel mi estis pensinta. La pueblo troviĝis en malvasta flankvalo, kiu nefor finiĝis en la vastan valon de la Rio Pecos. Tien mi estis kondukata. La Pecos ne estas akvoriĉa rivero, sed havas dum la somero kaj la aŭtuno eĉ malpli da akvo, ol en la vintro kaj la printempo. Sed en ĝi estas profundaj ejoj, je kiuj oni rimarkas preskaŭ neniun malaltiĝon, eĉ en la varmega sezono. Ĉe iliaj randoj oni trovas abundan herbo- kaj riĉan arbokreskon, kiu allogas la indianojn, ĉar iliaj ĉevaloj tie ĉiam trovas nutraĵon.

Tian lokon mi nun vidis antaŭ mi. La valo de la rivero estis ĉirkaŭ du kilometrojn larĝa, kaj surkreskita per arbedaĵoj kaj arbaroj je ambaŭ bordoj. Verdaj herbejoj apudis. Antaŭ ni, mi vidis vastan maldensaĵon, kiu estis kovrata per sablo, kaj kondukiĝis ĝis la akvo. Ĝi ambaŭ

pluvastiĝis sur la alia bordo, kiel hela strekaĵo, kiu estis farita diagonale tra la verda valo de la Rio Pecos.

Sur tiu vasta, sabla loko ne estis neniu herboj, neniu arbedo estis videbla, escepte de grandega cedro, kiu staris meze sur la neabunda streko. Ĝi kreskis en sufiĉa foreco de la bordo, kaj estis elektita de Intŝu-tŝuna ludi gravan rolon dum la okazaĵoj de la hodiaŭa tago.

Sur la ĉiflanka bordo estis vigla moviĝo. Tie mi unue vidis nian bovĉaron, kiun la apaĉoj estis akirintaj kaj kunprenintaj. Transe de la malabunda sablejo paŝtiĝis la ĉevaloj, kiujn la kajovajoj estis alportintaj, pro elaçeti la kaptitojn. Tie ankaŭ la tendoj estis starigitaj, kaj eksponitaj la diversaj armiloj, kiuj estis la repago. Inter ili mi vidis Intŝu-tŝunan kun liaj anoj, kiuj taksis tiujn tributojn. Tangua estis ĉe ili. Oni jam malkatenis lin kaj la kaptitojn. Mallonga vido al la amasaĵo el ruĝaj, kolorriĉe vestitaj homoj klarigis al mi, ke ĉeestis ĉirkaŭ sescent apaĉoj.

Kiam ili vidis nin veni, ili rapide kuniĝis, kaj formigis vastan duoncirklon ĉirkaŭ la bovĉaro, al kiu mi estis kondukata. La kajovajoj ankaŭ kuniĝis.

Kiam ni estis atinginta la ĉaron, mi vidis Hawkens:on, Stone:on kaj Parker:on, kiuj estis fiksligitaj tie, ne al la ĉaro, sed al fostoj, kiuj estis firme kaj profunde batitaj en la teron. Kvara fosto estis neokupata, al tiu estis fiksligata mi. Tiuj do estis la torturofostoj, sur kiuj ni finigu niajn vivojn! Ili estis enbatitaj envice flanke de la alia, fakte tiel, ke ni estis disigitaj nur per malgrandaj interspacoj, kaj povis paroli unu kun la alia.

Sam staris flanke de mi, de li unue Stone, kaj due Parker. En nia proksimo estis multaj kunligitaj aroj de malseka ligno. Ili estis amasigitaj ĉirkaŭ ni, pro bruligi niajn korpojn post la torturado.

Miaj tri kunuloj ŝajnis ne esti suferintaj mankaĵojn dum ilia kaptitado. Ili aspektis tute bone nutritaj, sed faris ne same bonajn mienojn.

„Ha, *Sir*, jen ankaŭ venas Vi!“ Sam diris. „Estas mizera, tute mizera aĵo, kion ili volas fari al ni. Mi pensas ne, ke ni travivos tion. La ekmortado, kaj la mortbatitado tiel serioze damaĝas al la korpo, ke oni ĝin travivas nur tre malofte. Eĉ ni estu forbrulotaj poste, se mi n'eraras. Kion Vi diras pri tio, *Sir*?“

„Ĉu Vi ankoraŭ havas esperon pri savigo, Sam?“ mi demandis.

„Mi ne scius, kiu venu pro eligi nin. Mi jam streĉiĝis miajntri pensojn dum semajnoj, sed ne trovis unu taŭgan ideon. Ni estis en malhela roktruo, estis fikse ligitaj, kaj krome havis plurajn gardistojn. Kiel oni volas tiel fuĝi! Kiel la situacio estas al Vi?“

„Tre bone!“

„Mi kredas tion. Estas videbla je Vi. Vi ja estas nutrita kiel ansero, kiu estu manĝota je la festo de la sanko Martino! Kiel Vi fartas, pri Via lezaĵo?“

„Sufiĉe bone. Mi repovas paroli, kiel vi aŭdas. La restinta ŝvelaĵo boneble same baldaŭ malaperos.“

„Mi estas konvinkata pri tio! Tiu kara ŝvelaĵo estos kuracita hodiaŭ, tiel radikale, ke nenio restos de ĝi. Mi ne vidas ian savigon por ni, tamen mi tute ne sentas emon ekmorti hodiaŭ. Kредu ĝin aŭ ne, mi ne sentas timon. Ŝajnas al mi, kvazaŭ tiuj ruĝuloj tute ne povos fari ion al ni, kvazaŭ tute subite estus venonta saviganto de ajn ie.“

„Eble! Ankaŭ mi ne perdis la esperon. Mi eĉ volas veti, ke hodiaŭ vespere, je la fino de tiu danĝera tago, ni estos fartantaj sufiĉe bone.“

„Tion Vi povas nur diri, ĉar Vi estas vera *greenborn*. Estos fartantaj sufiĉe bone! Stultaĵo! Pri ‚sufiĉe bone‘ oni ne povos paroli; mi dankos al Dio, se hodiaŭ vespere mi ankoraŭ fartos ajn iel!“

„Sed ja mi jam multfoje diris, kaj ankaŭ pruvis al Vi, ke germanaj *greenborn*-oj estas tute aliaj uloj, ol la ĉilandaj.“

„Nu? Kion Vi volas diri per tio? Vi havas tian strangan sonon dum tio. Ĉu eble venis bona ideo al Vi?“

„Jes.“

„Kiu? Kaj kiam?“

„Je la vespero, je kiu Winnetou kaj sia patro sukcesis fuĝi.“

„Ĉu venis ideo al Vi tiam? Strange! Tiu hodiaŭ ne utilos al ni, ĉar kiam ĝi venis al Vi tiutempe, Vi ja ne jam sciis, ke ni estus ricevonta tian belan gastigon ĉe la apaĉoj. Nu, kiu estas la nomo de tiu ideo?“

„Harbuklo.“

„Harbuklo, ĉu?“ li ripetis mirigite. „Do diru, *Sir*, kiu estas la stato de Via kapo! Ĉu Vi eble havas ratan neston en ĝi?“

„Mi kredas, ke ne.“

„Sed kio Vi do balbutas pri harbuklo? Ĉu eble eksa amatino donacis harplektaĵon al Vi, kiun Vi nun volas pludonaci al la apaĉoj?“

„Ne, mi ricevis ĝin de viro.“

Li vidis al mi, kvazaŭ li dubus pri mia prudento, skuis la kapon, kaj diris:

„Aŭskultu, amata *Sir*, tutcerte io ne enordas en Via kapo. Via lezo certe postlasis ion en ĝi, kio ne necesas. Verŝajne Vi havas harbuklon en la cerbo, ne en la poŝo. Mi ne vidas, kiel Vi povas liberiĝi de tiu torturfosto per harbuklo.“

„Hm, jes, ja estas *greenborn*-a ideo. Ni atendu trankvile, ĉu ĝi funkcios aŭ ne. Krome, parolinte pri la liberiĝo de la torturfostoj, mi almenaŭ estas certe pri mi mema persono, ke mi ne restos ĉiame alliganta al mia.“

„Memkompreneble Vi ne estos alligata plu al ĝi, kiam Vi estos forbrulita.“

„*Pshaw!* Mi deiĝos, jam antaŭ oni komencos la torturadon.“

„Nu! Kiun kaŭzon Vi havas pensi tion?“

„Mi naĝu.“

„Ĉu naĝu?“ li demandis, kaj reĵetis vidon al mi, kiel psikiatro al sia kliento.

„Jes, mi naĝu. Kaj tion oni ja ne povas fari tie ĉi sur la fosto. Oni do malligu min.“

„Fulmotondro! Kiu diris al Vi, ke Vi naĝu?“

„Winnetou.“

„Kaj kiam Vi naĝu?“

„Memkompreneble hodiaŭ. Nun.“

„*Good luck!* Se li diris tion, tio certe estas kiel sunbrilo, kiu iĝas tra la nuboj. Ŝajnas, ke Vi batalu pri Via vivo.“

„Tion mi ankaŭ pensas.“

„Tiukaze la afero estos simile pri ni, ĉar mi ne kredas, ke oni traktos Vin alie ol nin. En tiu kazo nia situacio ja vere ne tute estas tiel senespera, kiel mi pensis ĝis nun.“

„Tion mi ankaŭ pensas. Ni verŝajne povos savigi nin.“

„Hoho! Do ne jam iluziu tro multe! Se oni vere lasos nin batali pri nia vivo, oni igos la taskon laŭeble malfacila. Sed ekzistas ekzemploj, ke blankaj kaptitoj estis savigitaj en tiuj kazoj. Ĉu Vi do lernis la naĝadon, *Sir?*“

„Jes.“

„Nu kiel!“

„Tiel, ke mi kredas, ke mi ne timu antaŭ iu indiano.“

„Nur ne troiluziu! Tiuj uloj naĝas arvikoloj, kiel fiŝoj.“

„Kaj mi kiel lutro, kiu kaptas kaj manĝas fiŝojn.“

„Vi fanfaronas!“

„Ne. La naĝado estis unu el miaj plej ŝatataj okupiĝoj. Se mi vere povos savigi mian vivon per naĝado, mi estas preskaŭ konvinkata, ke mi vivos plu post ĉi tago.“

„Mi deziras tion al Vi, *Sir!* Esperendas, ke ili donos similan eblecon al ni. Estas ĉiel pli bone, ol resti pendanta sur tiu fosto. Mi pli ŝate volas ekmorti dum batalo, ol lasi min torturadi ĝismorte.“

Ne estis evitita, ke ni interparolis. Winnetou staris kune kun sia patro kaj Tangua, sen atentigi pri ni. La aliaj apaĉoj okupiĝis per ordigi la duoncirklon, kiu estis formiĝinta ĉirkaŭ ni.

En la mezo unue sidis la infanoj, malantaŭ ili la knabinoj kaj virinoj, inter kiuj ankaŭ estis Nŝo-tŝi, kiu atente rigardis min.

Malantaŭ ili estis la junaj knaboj, malantaŭ kiuj staris la plenkreskaj viroj.

Nun Intŝu-tŝuna, kiu staris kun Winnetou kaj Tangua inter ni kaj la spektantoj, laŭtigis sian voĉon, kaj diris tiel laŭte, ke ĉiu povis aŭdi lin:

„Miaj ruĝaj gefratoj, kaj ankaŭ la viroj de la tribo de la kajovajoj aŭdu, kion mi diros al ili!“

Li faris paŭzon. Kiam li rimarkis, ke ĉiuj atente aŭskultis lin, li pluis:

„La palvizaĝoj estas la malamikoj de la ruĝaj viroj. Estas nur tre malofte unu inter ili, kies okuloj estas direktataj al ni amikece. La plej nobla el tiuj malmultaj blankuloj venis al la popolo de la apaĉoj, pro esti nia amiko kaj patro. Tial ni donis al li la nomon Klekih-petra — Blanka Patro. Miaj gefratoj ĉiuj konis, kaj amis lin. Ili asertu tion al mi!“

„*Hongh!*“ eksonis la vorto de aserto en la duoncirklo. La ĉefo pluparolis:

„Klekih-petra estis nia instruisto pri ĉiuj aĵoj, kiujn ni ne konis, sed kiuj estis bonaj kaj utilaj al ni. Li ankaŭ parolis pri la religio de la blankuloj, kaj pri la Granda Spirito, kiu estas la kreinto kaj nutriganto de ĉiuj homoj. Tiu Granda Spirito ordonis, ke la ruĝaj kaj blankaj homoj estu fratoj unu al la alia, kaj ke ili amu unu la alian. Sed ĉu la blankaj homoj obeis tiun volon, ĉu ili donis amon al ni? Ne! Miaj gefratoj asertu tion!“

„*Hongh!*“ ĝi eksonis ĥore.

„Pli vere ili venis pro rabi niajn posedaĵojn, kaj pro neigi nin. Ili sukcesas tion, ĉar ili estas pli faortaj ol ni. Tie, kie paŝtigis la bubaloj kaj la mustangoj, ili konstruis grandajn urbojn, el kiuj venas ĉiu malbono, kio falas sur nin. Kie la ruĝa ĉasisto iris tra la arbaroj kaj sur la savanoj, tie nun kuras la vaporanta fajroĉevalo kun la grandaj ĉaroj, en kiuj ĝi alportas niajn malamikojn al ni. Kiaj kiam la ruĝa viro fuĝas en la lokojn, kiujn oni ankoraŭ lasis al li, kaj kie

li volas ekmorti trankvile, ĝi ne daŭras longe, ĝis li ektrovas palvizaĝojn, kiuj sekvis lin, pro konstrui denove novajn vojojn por la fajroĉevalo sur la laŭleĝa lando de la ruĝa viro. Ni trovis tiajn blankulojn, kaj parolis al ili pacece. Ni diris al ili, ke tiu lando estas nia posedaĵo, ke ne ilia. Ili ne povis kontraŭi, sed devis konfesi tion. Sed kiam ni diris al ili, ke ili foriru, kaj rezignu pri alporti la fajroĉevalo al niaj paŝtejoj, ili ne akceptis nian peton, kaj mortpafis Klekih-petran, kiun ni amis kaj estimis. Miaj gefratoj asertu, ke mi parolis la veron!“

„*Hongh!*“ eksonis la aserto, laŭte kaj kvazaŭ unuvoĉe.

„Ni alportis la korpon de la murdito tien ĉi, kaj tenis ĝin ĝis la tago de la venĝo. Tiu tago nun hodiaŭ jen estas. Klekih-petra estu enterigata, kaj kune kun li tiu, kiu murdis lin. Kun la murdinto ni ankaŭ kaptis tiujn, kiuj estis kun li, kiam la fiago okaziĝis. Ili estas liaj amikoj kaj kunuloj, kaj donis nin sub la forton de la kajovajoj, sed ili ne konfesas tion. Inter ĉiuj aliaj ruĝaj viroj, sufiĉus tio, kion ni scias pri ili, pro doni al ili la torturadan ekmorton. Sed ni volas obei la instruojn de nia blanka frato Klekih-petra, kaj esti justaj juĝistoj. Ĉar ili ne konfesas, ke ili estas niaj malamikoj, ni volas aŭskulti ilin. Ilia sorto laŭiĝos per tio, kion ni ekscios per tio. Miaj gefratoj donu al mi ilian konsenton.“

„*Hongh!*“ la konsento de ĉie eksonis.

„Aŭdu, *Sir*, tio sonas bonŝance por ni!“ Sam diris al mi. „Se ili volas aŭskulti nin, la afero tute ne estas tiel malbona al ni, kiel mi estis pensintaj. Mi esperas, ke ni sukcesos prui nian senkulpecon. Mi klarigos ĉion al tiuj homoj, kaj konvinkos ilin tiel, ke ili malligos nin.“

„Sam, Vi ne sukcesos tion“, mi respondis al li.

„Ĉu ne? Kial? Ĉu Vi do opinias, ke mi ne povas paroli?“

„Ho, la paroladon oni certe iom post iom intruis al Vi. Sed ni estis kaptitaj tie ĉi ses semajnojn, kaj jam dum tiu longa tempo Vi ne sukcesis instrui pli bonan opinion al la apaĉoj pri ni.“

„Same Vi ne sukcesis, *Sir!*“

„Fakte ne, Sam, ĉar unue mi ne povis paroli, kaj poste, kiam mi rekapablis movi mian langon, ne unu ruĝulo videbliĝis ĉe mi. Vi do konfesu, ke mi eĉ ne povis fari provon defendi nin antaŭ unu el la ĉefoj.“

„Do pli bone ankaŭ ne faru ĝin nun!“

„Kial?“

„Ĉar Vi ne sukcesus. Vi, kiel *greenhorn*, estas multe tro sensperta pri tiuj aferoj, kaj povas certi, ke Vi ne helpos nin eliĝi, sed tute male igos nin eĉ pli profunden en la mizeron. Vi posedas egan amason da korpa forto, sed tiu tute ne utilas al ni tie ĉi. Ĉi tie gravas antaŭ ĉio la ĝusta sperto, la akra prudento, kaj la saĝeco, kiuj ĉiuj mankas al Vi. Ja ne estas Via kulpo, ke Vi ne estas naskita sen tiuj bonaj ecoj, sed ĵus tial Vi lasu la manon ekster la ludo, kaj permesu, ke mi transprenas nian defendon.“

„Tiukaze mi deziras al Vi nur pli bonan sukceson, ol Vi havis ĝis nun, Sam!“

„Ĝi ne mankos. Vi aŭdos, ke mi faros mian taskon bone.“

Nia opinia interŝanĝo estis okazinta neevitite, ĉar la aŭskultado ne estis tuj komencinta. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou interparolis mallaŭte kun Tangua, kaj tenis iliajn okulojn direktataj al ni dum tio. Ili parolis pri ni. La vidoj de la du apaĉoj iĝis ĉiam pli malamikecaj kaj severaj,

kaj la moviĝoj kaj mienoj de la kajovajo estis tiuj de viro, kiu fervore provas konvinki iun suspektigi alian. Kiu scias, kiajn mensogojn li rakontis al ili!

Tiam ili venis al ni. La du apaĉoj ekstaris dekstre de ni, dum Tangua stariĝis dekstre de mi. Nun Intŝu-tŝuna parolis al ni per laŭta voĉo, tielke ĉiu povis aŭdi lin:

„Vi aŭdis, kion mi diris. Vi diru la veron al ni, kaj povas defendi vin. Respondu al la demandoj, kiujn mi faros al vi! Ĉu vi apartenas al la blankuloj, kiuj mezuradis la novan vojon de la fajroĉevalo?“

„Jes. Sed mi diru al vi, ke ĉi ni tri ne estis partoprenintaj en la mezurado, sed nur estis dungitaj pro la savo de ili“, Sam respondis. „Kaj rilate al tiu ĉi kvara, Old Shatterhand, mi—“

„Silentu!“ la ĉefo interrompis lian parolon. „Vi nur respondu al miaj demandoj, kaj ne rajtas unu kroman vorton. Se vi parolos plie, mi lasos vipi vin, ke via haŭto diskrevos! Do, ĉu vi apartenas al tiuj palvizaĝoj? Respondu koncize per jes aŭ ne!“

„Jes“, Sam Hawkens diris, ne volante esti vipata.

„Ĉu ankaŭ Old Shatterhand kumezuradis?“

„Jes.“

„Kaj vi tri savis tiujn homojn, ĉu?“

„Jes.“

„Tiukaze vi estas eĉ pli malicaj ol ili, ĉar ajn kiu savas ŝtelistojn kaj rabistojn, meritas la duoblan punon. Rattler, la murdinto, ĉu li estis via kunulo?“

„Jes, sed mi diru al vi, ke ni ne estis liajamik—“

„Silentu, hundo!“ Intŝu-tŝuna ekkriis al li. „Vi nur diru, kion mi volas scii, ne pli! Ĉu vi konas la leĝaron de la sovaĝa okcidento?“

„Jes.“

„Kiel ĉevalŝtelisto estas punata?“

„Per la morto.“

„Kio estas pli valora, ĉevalo aŭ la granda, vasta lando, kiu estas la posedaĵo de la indianoj?“ Sam ne respondis, pro ne elparoli sian propran mortojugon.

„Parolu, aŭ mi lasos vin bati per la lazo, ĝis via sango fluos!“

La malgranda, kuraĝa Sam grumblis:

„Nur ekbatu! Sam Hawkens ne lasas devigi sin paroli, se li ne volas paroli!“

Mi turnis mian vizaĝon al li, kaj petis:

„Parolu, Sam. Estas pli bona por ni!“

„Well“, li respondis. „Se Vi volas tion, mi tiufoje volas oferi min, kaj paroli, kiam mi fakte devus silenti.“

„Nu, kiu estas pli valora, ĉevalo, aŭ tiu lando?“

„La lando.“

„Do landŝtelisto meritas la morton eĉ plie ol ĉevalŝtelisto. Vi volis rabi nian landon. Krome vi estas la kunuloj de la homo, kiu murdis Klekih-petran. Tio pli severigas la aferon. Kiel landŝtelistoj vi nur estus mortpafantaj, sen suferi penon antaŭe. Sed ĉar vi estas murdistoj, vi travivu la torturofoston antaŭ via morto. Sed mi ne jam finigis la listigon de viaj agoj. Vi donis nin sub la forton de la kajovajoj, kiuj estis niaj malamikoj, ĉu?“

„Ne.“

„Tio estas mensogo!“

„Estas la vero.“

„Ĉu vi ne rajdis sekve post ni kun Old Shatterhand, kiam ni estis forlasintaj vin?“

„Ni rajdis.“

„Sed tio ja estas certa segno de malamikeco!“

„Ne. Vi minacis al ni, kaj tial ni sciis, laŭ la reguloj de la sovaĝa okcidento, ĉu vi vere forigis aŭ ne. Ja eblis, ke vi nur kaŝigis, kaj pafus al ni el embusko. Nur tial ni rajdis post vi.“

„Kial vi ne estis sola? Kial vi kunprenis tiun Old Shatterhand-on?“

„Pro instrui al li la legadon de spuroj, ĉar li ankoraŭ estas novulo.“

„Se via intenco estis tiel paceca, kaj vi sekvis nin nur pro gardiĝo, kial vi petis helpon de la kajovojoj?“

„Ĉar ni ekkonis, ke vi estis antaŭrajdinta. Vi volis venigi viajn militistojn rapide, pro ataki nin.“

„Sed, ĉu vere necesis turniĝi al la kajovojoj?“

„Jes.“

„Ĉu ne estis alia solucio?“

„Ne.“

„Vi mensogas denove. Pro ne esti atakata de ni, vi nur bezonis fari tion, kion mi ordonis al vi, tio estas forlasi nian landon. Kial vi ne faris tion?“

„Ĉar ni ne povis foriri, antaŭ nia laboro estis finigita.“

„Do vi volis finigi la rabadon, kiun mi komplete malpermesis al vi, kaj nur tial petis la helpon de la kajovojoj. Ajn kiu pelas niajn malamikojn al ni, ankaŭ estas nia malamiko, kaj estu mortigata. Tio estas nova kaŭzo al ni, forpreni vian vivon. Sed vi ja ne nur transdonis la taskon al la kajovojoj ataki nin, sed eĉ helpis al ili fari ĝin. Ĉu vi konfesas tion?“

„Kion ni faris, ni faris nur pro eviti sangofluadon.“

„Ĉu mi ridu pri vi? Ĉu vi ne iris renkonte al ni, kiam ni venis?“

„Jes.“

„Ĉu vi ne kaŝaŭskultis nin?“

„Jes.“

„Ĉu vi ne kaŝaŭskultis nin, kaj restis tutan nokton en nia proksimo? Ĉu ĝi estis tiel aŭ ne?“

„Estis tiel.“

„Ĉu vi ne kondukis la palvizaĝojn al la akvejo, pro allogi nin tien, kaj tiam kaŝigis la kajovojojn en la arbaron, proke ili faliĝu sur nin?“

„Tio veras, sed mi diru—“

„Silentu! Mi volis mallongan respondon, kaj ne paroladon. Ĉu ni estis enembuskigitaj? Kiu elpensis tiun embuskon?“

„Mi.“

„Tiun fojon vi diris la veron. Pluraj el ni estis lezataj, aliaj mortigataj, la kromaj kaptitaj. Kaj tio estis nur via kulpo. La fluigita sango sin venĝos pri vi, kaj tio estas kroma kaŭzo, ke vi ekmortu.“

„Estis parto de mia plano, ke—“

„Silentu! Mi ne demandis vin nun. La Granda Spirito sendis al ni nekonatan, nevideblan saviginton. Mi kaj mia filo Winnetou estis liberigataj. Ni kaŝiris al niaj ĉevaloj, kaj forrajdis pro venigi niajn militisojn, kiuj militrajdis kontraŭ la kajovajoj. Ili estis trovintaj la spuron de la kajovajoj, kaj sekvis ĝin. Tial ni renkontis ilin tiel baldaŭ, ke ni povis reesti ĉe vi jam la sekvintan tagon. Denove multe da sango fluis. Entute, ni havis ses mortulojn, ne nombrigante la sangon kaj la penojn de la lezitoj. Kroma kaŭzo, ke vi ekmortu. Vi ne indas ekspekti nek indulgon, nek kompaton, kaj—“

„Ni ja ne volas kompaton, sed nur justecon“, Sam interrompis lian paroladon. „Mi povas—“

„Vi estas hundo, kaj vi silentu!“ Intŝu-tŝuna kolere ĉesigis lin paroli. „Vi rajtas nur paroli, kiam mi demandas vin. Entute mi jam estas je la fino de via afero. Sed, kiam vi jam parolis pri justeco, vi ne estu juĝata nur per via propra parolo. Mi konfrontos vin kun atestanto. Tangua, la ĉefo de la kajovajoj, bonvolu laŭtigi sian voĉon. Ĉu tiuj palvizaĝoj estas niaj amikoj?“

„Ne“, la kajovajo respondis. Lia kontento, ke la afero estiĝis tiel danĝera por ni, estis klare videbla.

„Ĉu ili planis indulgi nin?“

„Ne. Ili kolerigis min kontraŭ vi, kaj petis min ne havi kompaton pri vi, sed mortigi vin ĉiujn.“

Tiu mensogo indignigis min tiel, ke mi ekĉesis mian silentadon, kaj diris en lian vizaĝon:

„Tiu estas tiel ega, senhonta mensogo, ke mi tuj batus vin teren, se mi havus nur unu liberan manon!“

„Hundo, fiadora!“ li koleriĝis. „Ĉu mi batu vin teren?“

Li levis la pugnon.

„Ekbatu, se vi ne hontas ataki iun, kiu ne povas defendiĝi“, mi respondis. „Vi tie paroladas pri aŭskultado kaj justeco. Ĉu tio estas aŭskultado, kaj ĉu justeco, kiam ni ne rajtas diri, kion ni devas diri? Ĉu estas permesata al ni defendiĝi? Ĉu ni povas fari tion, kiam ni estu batotaj ĝis nia sango fluos, kiam ni volas diri nur unu vorton pli, ol vi volas aŭdi? Intŝu-tŝuna agas kiel nejusta juĝisto. Li faras la demandojn tiel, ke la respondoj, kiujn li permesas al ni, necese konduku nin en pereon. Aliajn respondojn ni ne rajtas doni, kaj kiam ni volas diri la veron, li interrompas nian parolon, ne permesas al ni finparoli, kaj minacas al ni per torturado. Tian aŭskultadon, kaj tian justecon ni bezonas ne. Pli bone nur komencu la torturadon, kiun vi estis fikse decidintaj por ni! Vi ne aŭdos unu sonon de doloro de ni.“

„Uf, uf!“ mi aŭdis virinan voĉon voki admirante. Estis la voĉo de la fratino de Winnetou.

„Uf, uf, uf!“ multaj apaĉoj vokis.

Kuraĝo estas ĝenerale estimata de la indiano, kaj eĉ taksata laŭmerite, se pruvata de malamiko. Tial la elvokoj de admiro, kiuj nun aŭdeblis. Mi pluis:

„Kiam mi ekvidis Intŝu-tŝunan kaj Winnetoun je la unua fojo, mia koro diris al mi, ke ili estas bravaj kaj justemaj viroj, kiujn mi povas ami kaj respekti. Mi eraris. Ili ne estas pli bonaj ol ĉiuj aliaj, ĉar ili aŭskultas voĉon de mensoganto, kaj ne permesas al la voĉo de vero nur eksone. Sam Hawkens lasis sin senkuraĝigi. Sed mi ne atentis viajn minacojn, kaj malestimas ĉiun, kiu subpremas kaptiton, nur ĉar li ne povas defendiĝi. Se mi estus libera, mi eĉ parolus kun vi en tuta alia maniero!“

„Hundo, vi finomas min mensoganto!“ Tangua kriis. „Mi disbategos viajn ostojn!“

Li tenis sian pafilon en la mano, turnigis ĝin, kaj volis bati min per la tenilo. Winnetou alsaltis, evitis la baton, kaj diris:

„La ĉefo de la kajovajoj restu trankvile. Tiu Old Shatterhand parolis tre aŭdace, sed mi konsentas pri kelkaj el iliaj vortoj. Intŝu-tŝuna, la supera ĉefo de ĉiuj apaĉoj, permesu al li diri, kion li volas diri!“

Tangua devis trankviliĝi, kaj Intŝu-tŝuna decidigis respekti la deziron de sia filo. Li paŝis pli proksimen al mi, kaj diris:

„Old Shatterhand estas kiel rabobirdo, kiu eĉ murdas plu, kiam ĝi estas kaptita. Ĉu vi ne batis Winnetou teren du fojojn? Ĉu vi ne senkonsciigis eĉ min per via pugno?“

„Ĉu mi faris tion libervole? Ĉu vi ne devigis min fari tion?“

„Devigis, ĉu?“ li demandis mirigite.

„Jes. Ni volis kapitulaci sen kontraŭbatalo, sed viaj militistoj ne atentis kion ni diris. Ili atakis nin tiel, ke ni devis defendiĝi. Sed demandu viajn anojn, ĉu ni do nur lezis ilin, kvankam ni povis sambone mortigi ilin. Ni fuĝis, proke ni ne devis mortigi unu el ili. Vi same venis kaj atakis min, sen atenti pri miaj vortoj. Mi devis defendiĝi, kaj povis mortpiki aŭ mortpafi vin, sed mi nur batis vin teren, ĉar mi estas via amiko, kaj volas vian bonon. Poste Tangua venis, kaj volis preni vian skalpon. Ĉar mi ne permesis tion, li batalis kun mi, sed mi venkis lin. Tiel mi savis ne nur vian vivon, sed ankaŭ vian skalpon. Poste, kiam—“

„Tiu damninda kojoto mensogas, kvazaŭ li havus cent diversajn langojn!“ Tangua kriis furioze.

„Ĉu tio vere estas mensogo?“ Winnetou demandis lin.

„Jes. Mia ruĝa frato Winnetou esperinde ne dubas pri la vero de miaj vortoj, ĉu?“

„Kiam mi alvenis“, Winnetou diris, „vi kuŝis senmove, kaj ankaŭ mia patro. Tio veras. Old Shatterhand parolu plu!“

„Mi do venkis Tanguan, pro savi Intŝu-tŝunan. Tiam Winnetou venis. Mi ne vidis lin, kaj ricevis de li baton per la tenilo, kiu sed ne trafis mian kapon. Winnetou pikis en mian buŝon, kaj tra mia lango. Do mi ne povis paroli, alie mi estis dirinta, ke mi volas esti lia amiko kaj frato. Mi estis lezata, kaj mia brako nemovebligata, sed tamen mi venkis lin. Li kuŝis senkonscie antaŭ mi, kiel ankaŭ Intŝu-tŝuna. Mi povis mortigi ilin ambaŭ. Ĉu mi faris tion?“

„Vi estus farinta tion“, Intŝu-tŝuna respondis, „sed venis apaĉa militisto, kiu terenbatis vin per la tenilo.“

„Ne, mi ne estus farinta tion. Ĉu tiuj tri palvizaĝoj, kiuj estas fiksligitaj kune kun mi ne venis libervole al vi, pro iĝi sub vian forton? Ĉu ili estus farintaj tion, se ili estus pensintaj, ke vi estas iliaj malamikoj?“

„Ili ĝin faris, ĉar ili ekkomprenis, ke ili ne povis fuĝi. Ili do supozis ĝin pli saĝe, kapitulaci libervole. Mi konfesas, ke estas io en viaj vortoj, kio preskaŭ povas vekti kredon. Sed kiam vi terenbatis mian filon Winnetou je la unua fojo, vi ne estis devigita fari tion.“

„Sed jes.“

„De kiu?“

„De gardiĝo. Ni volis savi vin kaj lin. Vi estas brava militistoj, tial vi estus defendiĝintaj kaj tiel lezitaj aŭ mortigitaj. Tion ni volis eviti. Tial mi terenbatis Winnetoun, kaj vi estis venkata de miaj tri blankaj amikoj. Mi esperas, ke vi nun kredas al miaj vortoj.“

„Tio estas mensogo, nenio sed mensogo!“ Tangua vokis. „Mi ĵus alvenis, kiam li estis terenbatinta vin. Ne mi, sed li volis preni vian skalpon. Mi volis eviti tion, kiam lia mano trafis min, en kiu ŝajne loĝas la malbona spirito, ĉar neniu povas rezisti al ĝi, eĉ ne la plej forta viro.“

Mi returniĝis al la kajovajo, kaj diris minace:

„Jes, neniu povas rezisti ĝin. Mi uzas ĝin nur, ĉar mi ne volas fluigi la sangon de homo. Sed kiam mi refoje batalos kun vi, mi faros tion ne per la mano, sed per la armilo. Tiam vi ne plu eliĝos kun nur senkonsciado. Memoru tion!“

„Ĉu vi, ĉu batalos kun mi?“ li mokis. „Ni forbruligos vin, kaj disdonos vian cindron en ĉiujn ventojn!“

„Ne estu troe konvikata pri tio. Mi estos libera pli frue ol vi ekspektas, kaj tiam mi postulos la kvitigon de vi!“

„Tiun vi povas havi! Mi donos ĝin al vi. Mi deziras, ke viaj vortoj realiĝu. Tiam mi ŝate volus batali kun vi, ĉar mi scias, ke mi tiam frakasos vin.“

Intŝu-tŝuna finigis tiun interludaĵon.

„Old Shatterhand estas tre aŭdaca, kiam li pensas, ke li reestos libera“, li diris. „Li pripensu, kiom argumentoj estas konata kontraŭ li. Eĉ se unu el ili estus pardonota, lia sorto ne ŝanĝiĝus. Li nur elparolis asertojn, sed donis neniujn pruvojn.“

„Ĉu mi ne terenbatis Rattler-on, kiam li celis al Winnetou, kaj trafis Klekih-petran? Ĉu ankaŭ tiu ne estas pruvo?“

„Ne. Vi eble faris tion per aliaj kaŭzoj. Ĉu vi volas diri ion plu?“

„Ne nun. Eble pli poste.“

„Diru ĝin nun. Pli poste vi ne povos diri ion!“

„Ne, ne nun. Kiam mi estos diranta ion pli poste, vi devos atenti pri ĝi, ĉar Old Shatterhand ne estas viro, kies vortojn oni ne malatentu. Mi silentas nun, ĉar mi estas scivola pri la juĝo, kiun vi faros pri ni.“

Intŝu-tŝuna deturniĝis de mi, kaj faris mansignon. Nun pluraj maljunaj militistoj paŝis el la duoncirklaĵo, kaj sidiĝis kun la tri ĉefoj pro interkonsilado. Dum tio Tangua klopodis laŭeble ardigi la juĝon. Intertempe ni havis la ŝancon interparoli.

„Mi scivolas, kion ili surtabligos“, Dick Stone diris. „Sed certe ne estos ia saĝaĵo.“

„Mi estas konvinkata, ke ni ne eliros tute sane el tiu afero“, Will Parker diris.

„Mi ankaŭ“, Sam Hawkens konsentis. „Tiuj uloj ja kredas nenion, ni povas diri, ajn kion ni volas! Cetere vi faris vian aĵon tute ne aĉe, *Sir!* Mi miradis pri Intŝu-tŝuna.“

„Kial?“ mi demandis.

„Ke li lasis Vin babiladi. Li fermigis mian buŝon ajn kiam mi volis malfermi ĝin.“

„Ĉu bailadi? Ĉu Vi seriozas, Sam?“

„Jes.“

„Dankon prio tia ĝentileco!“

„Mi nomas ĉiun paroladon babilado, kiam ĝi ne sukcesas, se mi n'eraras. Kaj vi havis sukceson same malmulte kiel mi.“

„Mi opinias la malon.“

„Sed sen kaŭzo.“

„Ne, kun tre bona kaŭzo. Winnetou parolis pri naĝado. Tio estis fiksigita decido. Tial mi pensas, ke ili estis tiel ardaĵ dum la aŭskultado nur pro timigi nin. La juĝo do certe estos multe malpli arda.“

„Do ne iluziu ankaŭ tion al Vi! Ĉu vi vere opinias, ke oni donos al Vi ŝancon savi vian vivon per naĝado?“

„Jes.“

„Sensencaĵo, teruriga sensencaĵo! Jes, se ĝi estis decidita, oni lasos vin naĝi. Sed ĉu via ankaŭ scias kien?“

„Ĉu?“

„Meze en la gorgono de la morto! Kiam vi mortos, rememoru, ke mi pravis, hihihih!“

La malgranda, stranga ulo, vere sukcesis gaje kaŝrigardi pri tiu, en nia malbonega situacio ne vere ridiga spritaĵo. Sed lia bonhumoreco daŭris nur momenton. La interkonsilado estis finigata. La militistoj, kiuj estis partoprenintaj, reenigis en la duoncirklaĵon. Intŝu-tŝuna anoncis per laŭta voĉo:

„Aŭskultu, militistoj de la apaĉoj kaj la kajovajoj, kio estis decidita pri la kaptitaj palvizaĝoj! Dum la interkonsilado de la plejaĝuloj jam antaŭe estis interkonsentigata, ke ni volis peli ilin en la akvon, tie lasi ilin batali unu kontraŭ la alia, kaj fine forbruligi ilin. Sed Old Shatterhand, la plej juna el la palvizaĝoj, parolis vortojn, kiuj ne komplete malplenis je saĝeco. La palvizaĝoj meritas la morton, sed tamen ĝi ŝajnas, ke ili ne agis tiel malamikece, kiel ni estis supozantaj. Tial nia antaŭa decido estis neigata. Ni lasu la Grandan Spiriton decidi inter ni kaj ili.“

Li silentis momenton, pro pligrandigi la scivolon de siaj aŭskultantoj. Tion Sam Hawkens uzis pro la komento:

„Fulmotondro, tio iĝas ege interesa! Ĉu Vi scias, al kio li celas, *Sir?*“

„Mi komprenetas“, mi respondis. „Interbatalo, tiel nomata dijuĝo. Ĉu mi divenis ĝuste?“

„Jes, sed inter kiu? Mi ege volas scii tion.“

Nun la ĉefo pluis:

„La palvizaĝo, kiu estas nomata Old Shatterhand, ŝajnas esti la plej nobla inter ili. Do la decidigo estu farata de li. Ĝi dependu de tiu, kiu estas la plej alta laŭ rango de ni. Tio estas mi, Intŝu-tŝuna, la ĉefo de la apaĉoj.“

„Fulmotondro, fulmotondro! Vi kaj li!“ Sam flustris ekscitigite.

„Uf, uf, uf!“ sonis la vokoj de admiro el la vicoj de la ruĝuloj.

Ankaŭ ili estis surprizitaj, ke li mem volis batali kun mi. Intŝu-tŝuna estus povinta igi sin sambone el la danĝero, perke li estus transdoninta tiun taskon al iu alia. Li donis la klarigon, kiam li pluparolis:

„Intŝu-tŝuna kaj Winnetou estis humiligitaj je ilia famo, perke necesis nur la pugno de palvizaĝo terenbati kaj senkonsciigi ilin. Ili forlavu tiun makulon, perke unu el ili batalas kun tiu plavizaĝo. Winnetou rifuzu, ĉar mi estas la pli maljuna, kaj la plej alta ĉefo de la apaĉoj. Li

konsentas pri tio, ĉar kune kun mian honoron, mi purigos ankaŭ tiun de mia filo, kiam mi mortigos Old Shatterhand:on.“

Denove li faris paŭzon.

„Vi povas ĝoji, Sir!“ Sam diris. „Vi certe havos pli rapidan ekmorton ol ni. Vi provis savi lin, kaj nun Vi estos certege neigata de li.“

„Ni vidos tion!“

„Mi ne atendos, ĝis mi vidos tion, mi ja scias ĝin jam nun. Aŭ ĉu Vi kredas, ke vi ambaŭ havos la samajn armilojn?“

„Tion mi iluzias ne.“

„*Well!* La kondiĉoj de tiuj okazoj estas difinataj tiel, ke la blankulo neniam havas ian ŝancon. Se tamen ajn iu ajn iam elvenis el la afero vive post tiu okazo, tio nur estas escepto, kiu certigas la regulon. Aŭskultu!“

Intŝu-tŝuna parolis plu:

„Ni deprenos la katenilojn de Old Shatterhand, kaj lasos lin en la riveron, tra kiu li naĝu. Sed li ne ricevos armilon. Mi sekvos lin, kaj kunprenos nur la tomahokon. Se Old Shatterhand sukcesos atingi la bordon, kaj la cedron tie transe sur la maldensejo vivante, li estu savigata, kaj ankaŭ liaj kunuloj estu liberaj. Sed se mi mortigos lin, antaŭ li estos atinginta la cedron, ankaŭ liaj kunuloj ekmortu, kaj ja ne estos torturotaj kaj forbruligotaj, sed nur mortpafotaj. Ĉiu ĉeestanto konstata, ke ili aŭdis kaj komprenis miajn vortojn!“

„*Hongh!*“ sonis la unuanima respondo.

Oni facile povas kompreni, ke ni estis ege ekscitigataj.